

บทที่ 2

คุณค่าของวิทยุกระจายเสียง

ในปัจจุบันวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชน (Mass Media) ที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนเราอย่างใกล้ชิดโดยสามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกชั้นไม่ว่าคน ๆ นั้นจะอยู่แห่งหนตำบลใด แม้ในทันทันจะไม่มีไฟฟ้าใช้ก็สามารถรับฟังรายการวิทยุได้ วิทยุเป็นระบบสื่อสารที่เร็วที่สุดโดยสามารถให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อเท็จจริง ตลอดจนความบันเทิงต่าง ๆ แก่ผู้ฟังนับจำนวนล้าน ๆ คนในเวลาเดียวกัน วิทยุมีอิทธิพลต่อผู้ฟังโดยมีกำลังชักชวนโน้มน้าวจิตใจ ตลอดจนถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ทศนคติและสามารถสร้างอารมณ์แก่ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี ถ้าจะเปรียบวิทยุกับสื่อมวลชนอื่น ๆ เช่น สิ่งตีพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ป้ายโฆษณา หรือแม้กระทั่งภาพยนตร์ วิทยุจะเป็นสื่อมวลชนที่ไปถึงผู้ฟังได้รวดเร็วกว่ามาก ปัจจุบันถือได้ว่าวิทยุเป็นเครื่องเสียงไฟฟ้าที่มนุษย์แทบทุกมุมโลกมีใช้มากที่สุด

ด้วยความรวดเร็วและคุณสมบัติพิเศษของวิทยุดังกล่าว วิทยุจึงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสาร (Communication) การบริหารประเทศชาติ และการทำความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้วิทยุยังเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มนุษย์นำเอามาใช้ในกิจการต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย เป็นต้นว่า ในวงการธุรกิจการค้า การอุตสาหกรรม การแพทย์ การจราจร การประชาสัมพันธ์ การโฆษณาชวนเชื่อ (สงครามจิตวิทยา) และการศึกษาอย่างได้ผล

เครื่องรับวิทยุนั้นถือเป็นเครื่องเสียงไฟฟ้าที่ได้รับความนิยมจากประชาชนแทบทุกมุมโลก อีกทั้งพอซื้อหาได้ในราคาไม่แพงนัก เช่น วิทยุทรานซิสเตอร์เป็นต้น สถานีวิทยุกระจายเสียงที่มีกำลังส่งสูงและเครื่องรับวิทยุที่มีคุณภาพดี นั้น สามารถรับฟังรายการวิทยุได้ทุกสถานีที่ส่งกระจายเสียง

รายการของสถานีวิทยุแทบทุกแห่งส่วนมากมีลักษณะต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน ที่แตกต่างกันก็เฉพาะการเน้นรายการแต่ละประเภทเท่านั้นแล้วแต่วัตถุประสงค์ของการตั้งสถานี ซึ่งประโยชน์ที่ผู้ฟังจะได้จากรายการโดยทั่วไปก็อาจแบ่งเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. Entertainment ให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง เช่น รายการละครวิทยุ เพลงดนตรี ถ่ายทอดรายการแสดงต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกีฬา ละครเวที รายการแข่งขันที่มีผู้เข้าชมร่วมด้วย และเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั่วโลก

2. **Public Service** บริการเพื่อสาธารณชน เช่น รายการพยากรณ์อากาศ ข่าวสาร รายการเพื่อการศึกษา (ทั้งในด้านความรู้ทั่วไปและด้านวิชาการในหลักสูตร) ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมระเบียบประเพณี รายการทำมาหาเลี้ยงชีพของกสิกร กรรมกร การอภิปรายทางการเมือง ทั้งรายการสดและบันทึกเทป

3. **Advertising** การโฆษณาสินค้าทางวิทยุ เพื่อหารายได้ช่วยค้ำจุนสถานี ซึ่งประโยชน์จากการโฆษณาทางวิทยุได้ผลดีมาก เพราะการโฆษณาไปถึงผู้ฟังวิทยุนับแสนนับล้านคนในเวลาเดียวกัน นั้น ทำให้กิจการของบริษัทเป็นที่รู้จักแพร่หลายอย่างรวดเร็วและประหยัดมาก

4. **Business and Industry** การใช้วิทยุเพื่อประโยชน์ในสถานที่ หรือหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ในโรงงานขนาดใหญ่ โรงพยาบาล สำนักงานที่มีบริเวณกว้างขวาง จะใช้วิทยุเพื่อติดต่อและสั่งงาน หรือการใช้วิทยุเพื่อรายงานข่าวเข้าสำนักงาน หนังสือพิมพ์ วิทยุติดรถแท็กซี่ รถตำรวจวิทยุ และงานด้านธุรกิจอื่น ๆ ที่ต้องอาศัยความรวดเร็ว เป็นต้น

5. **Navigation** ใช้วิทยุในการรายงานอากาศให้เรือเดินทะเลทราบเกี่ยวกับคลื่นลม หินโสโครก ภูเขาน้ำแข็ง มีการใช้เรดาร์ (Radar) เป็นเครื่องช่วย นอกจากนี้เครื่องบินก็ใช้วิทยุเป็นประโยชน์ในการเดินทางและกำหนดเส้นทางด้วย

6. **National Defence** ในราชการทหารหรือในสงคราม วิทยุใช้มากในด้านการสื่อสาร การติดต่อสั่งการ และการขอความช่วยเหลือ การกระจายข่าวเพื่อผลทางการรบเข้าศึก การให้ความบันเทิงแก่ทหารในยามสงคราม เป็นต้น

จากประโยชน์ของการใช้วิทยุและรายการวิทยุกระจายเสียงที่กล่าวมานี้ ก็เป็นคุณค่าโดยทั่วไป ซึ่งแท้ที่จริงแล้ววิทยุไม่เพียงแต่จัดรายการเพื่อให้ข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟังเท่านั้น แต่วิทยุกระจายเสียงสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือสื่อการสอนเพื่อช่วยการเรียนการสอนในห้องเรียน (School Broadcast) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในปัจจุบันตามโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทั่วไปได้มีการจัดบทเรียนทางวิทยุกระจายเสียงควบคู่ไปกับบทเรียนทางไปรษณีย์และตำรา เอกสารต่าง ๆ ได้ทุกระดับชั้น และแทบทุกสาขาวิชา โดยสามารถทำบทเรียนได้หลายแบบ เช่น การพูด การบรรยายสั้น ๆ แบบสัมภาษณ์ แบบอภิปรายเป็นคณะหรือโต้เถียงแบบบันทึกเหตุการณ์จริง แบบแข่งขัน

ตอบปัญหา แบบห้องเรียนจำลอง แบบแสดงการณ์ หรือโต้วาที แบบละคร ดนตรี สาริต
แบบรายการวารสาร แบบรายการวิทยุประกอบภาพ ซึ่งรายการแต่ละรายการจะจัดแบบใด ก็
ขึ้นอยู่กับความรู้และดุลยพินิจของผู้สอนและผู้จัดรายการ โดยคำนึงถึงเนื้อหาวิชาใดจะใช้แบบ
ใดเพื่อให้ผู้ฟังไม่เกิดความเบื่อหน่าย

ด้านคุณค่าทางการสอนของวิทยุนี้ Edgar Dale นักการศึกษาที่มีชื่อชาวอเมริกันได้
สรุปไว้ว่า

1. สามารถเสนอเรื่องราวทันเหตุการณ์อย่างดีเยี่ยม
2. สามารถให้ความรู้สึกและความประทับใจและเป็นจริง
3. สามารถเอาชนะข้อจำกัดในเรื่องเวลาและความห่างไกล โดยสอนได้ทั้งเรื่องใน
อดีตและปัจจุบันไม่ว่าจะเกิดขึ้น ณ สถานที่ใด
4. สามารถรื้ออารมณ์ของผู้ฟังให้คล้อยตามได้โดยการใช้เสียง คำพูด และดนตรี
5. สิ้นค่าใช้จ่ายน้อยเมื่อเทียบกับอุปกรณ์การสอนบางประเภทในแง่ประโยชน์ที่
ได้รับ โดยเฉพาะในด้านจำนวนของนักเรียนซึ่งมีจำนวนมหาศาล
6. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนกับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีทั้งผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา วิชาการ
และวิธีการสอน
7. ช่วยทางด้านอื่น ๆ เช่น ช่วยพัฒนาทักษะในการฟัง และการอ่าน

อย่างไรก็ดี วิทยุก็เหมือนวัสดุประกอบการสอนอื่น ๆ ถึงแม้จะมีข้อดีและใช้ได้ผล
ดีเพียงอย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข้อเสียหรือข้อจำกัดบางอย่าง ซึ่งอาจจะทำให้ใช้วิทยุไม่ได้ผลดีก็ได้
ข้อจำกัดของวิทยุมีดังนี้

1. ต้องการสมาธิในการฟัง เพราะวิทยุมีเพียงเสียงอย่างเดียวที่เป็นสิ่งดึงดูดความ
สนใจของผู้ฟัง
2. เป็นการติดต่อสื่อสารทางเดียว (One Way Communication) ผู้ฟังไม่สามารถ
โต้ตอบ หรือถามคำถามในระหว่างที่มีการออกอากาศได้
3. เวลาในการออกอากาศมีตารางกำหนดไว้แน่นอน ซึ่งอาจไม่ตรงกับชั่วโมงเรียน
ในชั้นเรียน เวลาเปิดฟังจึงต้องเปิดให้ตรงกับรายการ
4. ผู้ฟังไม่สามารถฟังรายการวิทยุก่อนล่วงหน้า หรือเปิดฟังอีกในตอนหลังเหมือน
เทปบันทึกเสียง

ประเภทของรายการวิทยุกระจายเสียง

รายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแทบทุกแห่ง มักจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน การจะเน้นรายการประเภทใดมากน้อยต่างกัน ก็แล้วแต่วัตถุประสงค์ของสถานี

1. รายการข่าวสาร (Public Service Program) ได้แก่ข่าววิทยุ ข่าวหนังสือพิมพ์ ข่าวกีฬา ข่าวในประเทศ ข่าวต่างประเทศ ข่าวชาวบ้าน วิเคราะห์ข่าว ข่าวเบ็ดเตล็ด สรุปข่าว ข่าวด่วน แฉลงการณ์ อธิบายประกอบข่าว รายการพิเศษที่ถ่ายทอดพิธีกรรมต่าง ๆ รายการข่าวทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

2. รายการเพื่อการศึกษา (Educational Program) เป็นรายการให้ความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้ฟังซึ่งมี 2 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 รายการวิทยุโรงเรียน (มักเรียกว่า School broadcasting program) เป็นรายการวิทยุที่มีวัตถุประสงค์ให้ผู้ฟังที่เป็นนักเรียนในชั้นเรียนที่ระดับตั้งแต่มัธยมศึกษาลงมา เนื้อหาของรายการมีลักษณะโดยตรงหรือใกล้เคียงกับหลักสูตรมากที่สุด เช่นวิชาทางด้านภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะศึกษา สังคมศึกษา และการร้องรำทำเพลง เป็นต้น โดยมีความมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในหลักสูตรแก่นักเรียน ให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด และยังเป็นประโยชน์แก่ครูประจำชั้นจะได้ทราบกลวิธีในการสอนจากครูวิทยุโรงเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพขึ้น ความสำเร็จของงานอยู่ที่ความร่วมมือระหว่างผู้จัดรายการประเภทนี้กับครูผู้สอนซึ่งจะต้องคอยควบคุมเด็กนักเรียนให้ฟังรายการให้จดบันทึกข้อความสำคัญ ๆ และหลังจากจบรายการต้องจัดให้มีการอภิปราย การซักถาม และการแสดงความคิดเห็นของเด็กนักเรียนในชั้นนั้น ๆ ด้วย

ประเภทที่ 2 รายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนนอกโรงเรียน เป็นการสอนวิชาการแท้ ๆ เช่น สอนวิชาภาษาต่างประเทศ วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น หรือ จัดเพื่อให้ความรู้และการศึกษาแก่ผู้ฟังทั่วไปทุกระดับชั้น เป็นการส่งเสริมความรู้ทั่วไป เช่น ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา จิตวิทยา สังคมวิทยา การแนะแนวอาชีพ ธรรมะ ตลอดจนสอนให้รู้จักปฏิบัติตนเอง รู้จักข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

3. รายการบันเทิง (Entertainment Program) ได้แก่รายการเพลง ดนตรี ละคร นิทาน การแสดงต่าง ๆ และรายการความรู้กึ่งบันเทิง เช่น รายการแข่งขันที่ผู้ชมเข้าร่วมด้วย เป็นต้น ทั้งนี้ก็โดยมีความมุ่งหมายให้ผู้ฟังได้รับความเพลิดเพลิน พักผ่อน และอาจได้ความรู้ไปพร้อมกับความบันเทิงนั้นด้วย